

OPPILAAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI LUKU 6

Salla

In the middle of nowhere

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	3
6 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa.....	5
6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa	5
6.1.1 Formatiivinen arviointi	5
6.1.2 Summatiivinen arviointi	8
6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet	9
6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi	12
6.4 Työskentelyn arviointi	14
6.5 Käyttäytymisen arviointi	15
6.6 Opintoissa eteneminen perusopetuksen aikana	16
6.6.1 Opintoissa eteneminen vuosiluokittain	16
6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan	17
6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat oppiaineet ja valinnaisaineet	17
6.8 Perusopetuksen päättöarviointi	18
6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen	18
6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi	18
6.8.3 Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa	19
6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi	19
6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa	20
6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi	20
6.9 Poissaolojen vaikutus arviointiin	21
6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu	21
6.11 Todistukset	21
6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa	21
6.11.2 Lukuvuositodistus	22
6.11.3 Välitodistus	23
6.11.4 Erotodistus	23
6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus	24
6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset	26
Lähteet	27
Liitteet	28

JOHDANTO

Oppimisen ja osaamisen arvioinnin tulee olla välittämistä, tarttumista ja kannustamista, sen tulee näyttää suunta ja sen tulee rakentaa itseluottamusta. (Karvi 2019)

Tämä asiakirja on Sallan kunnan perusopetuksen paikallinen opetussuunnitelma perustuen Opetussuunnitelman perusteiden lukuun 6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa.

Opetushallituksen määräyksen mukaisesti 10.2.2020 julkaistut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt arvioinnin linjaukset siirretään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi. Myös valtakunnalliset arviointikriteerit 6. vuosiluokan loppuun sekä päättöarvioinnin kriteerit siirretään perusopetuksen perusteista paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi.

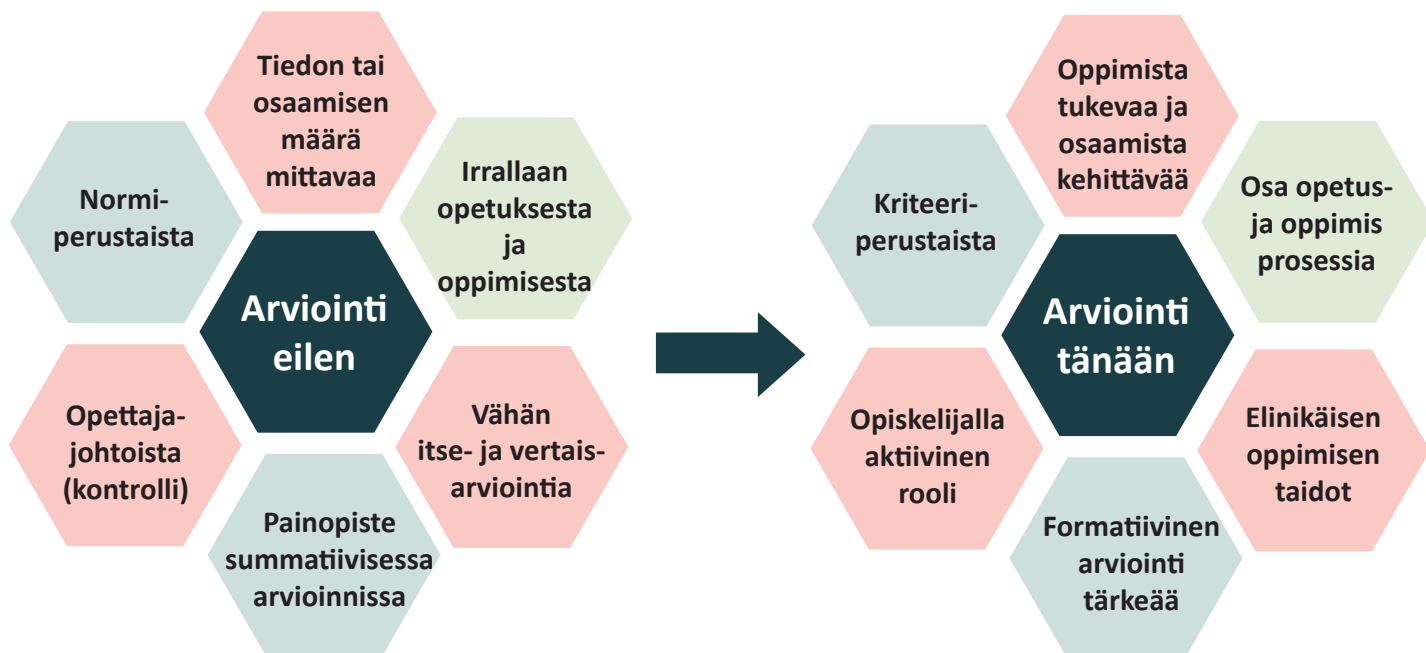
Tämä paikallinen asiakirja on koottu niin, että paikallisesti määritellyt asiat ovat tekstissä erotettavissa kursivilla painettuina.

Arviointikulttuuri

Arviointi on kuulunut aina koulun maailmaan. Oppilaiden arvostelun sijaan on vuosikymmenten aikana siirrytty puhumaan oppilaiden oppimisen ja osaamisen arvioinnista. Yli kolmenkymmen vuoden ajan erilaiset tutkimukset ovat korostaneet arvioinnin, opetuksen ja oppimisen vahvaa yhteyttä. Arviointi ohjaa voimakkaasti opetusta ja oppimista. Koulujen ja työyhteisöjen arviointikulttuuri ja opettajien arviointiosaaminen ovat nousseet esille pohdittaessa arvioinnin merkitystä.

Kouluissa on vuosikymmenten yhteisen työn kautta muodostunut arviointikulttuuri. Arviointikulttuuri voidaan määritellä koulun ja työyhteisön yhteiseksi näkemykseksi siitä, ”mitä arvioinnissa on tarkoitus tehdä sekä arviointiin osallistuvien toimijoiden välistä keskustelua ja osallisuutta”. Arviointia koskevat yhteiset arvot ja normit, jotka keskeisin osin ilmaistaan opetussuunnitelman perusteissa, näkyvät esim. miten arviointiin ohjeistetaan opetussuunnitelmassa, miten paljon oppijoita tai heidän huoltajiaan osallistetaan arvioinnin suunnitteluun ja toimeenpanoon, miten arviointikäytännöistä keskustellaan opettajien kesken ja miten arvioinnista viestitään koteihin. Taustalla on opettajien käsityksiä ihmisestä, tiedosta, opetuksesta ja oppimisesta sekä se mitä opettaja pitää oppimisen arvoisena, arvokkaana ja tärkeinä tietoina ja/ja taitoina.

Arviointikulttuuri rakentuu arkisista ratkaisuista ja niiden hyvästä johtamisesta, ja siihen tarvitaan monentasoista arviointiosaamista. Käytännön koulutyössä arvioinnin erilaisten tehtävien tulee olla selviä ja ymmärrettäviä opettajalle, oppilaalle ja huoltajalle. Jokaisella on oltava selvillä myös käytännön tilanteissa noudatettavat arvioinnin pelisäännöt : mitä arvioidaan, miten arvioidaan, milloin arvioidaan, miksi arvioidaan ja kuka arvioi.

Arviointikulttuurin muutokset.

Opettajan arviointiosaaminen

Arviointiosaamisessa on keskeistä opettajan ymmärrys pätevän arvioinnin periaatteista. Sen mukaan opettaja tuntee keskeisen arviointikäsitteistön, erilaisia arviointimenetelmiä ja niiden kehittämistä, arvioinnin laatuvaatimuksia ja oppimisen traditionaalisen mittaamisen vaihtoehtoja sekä omaa kyvyn käyttää arviointituloksia opetuksensa kehittämiseen (Atjonen 2017).

Osaaminen on monisäikeinen summa opettajien omista kouluaikaisista arviointikokemuksista sekä opettajien perus- ja täydennyskoulutuksesta omaksutuista tietotaidoista. Ne kehittyvät – tai taantuvat – työkokemuksen myötä.

Arviointilukutaitoiset opettajat tietävät ja ymmärtävät (Atjonen 2017, 152–153):

- arvioinnin ja opetuksen välisen yhteyden ja käyttävät arviointitietoa opetuksensa kehittämiseen systemaattisesti
- luokkahuonearvioinnin perustaidot eli havainnoinnin, palautteenannon ja kyselytekniikan
- perinteisten (kynä-paperi) arviointitapojen lisäksi myös muita, vaihtoehtoisiksi kutsuttuja arviointimenetelmiä (toiminnalliset kokeet, näytöt, portfolioit, näyttelyt, suulliset kokeet, vertaisarviointi, itsearviointi)
- formatiivisen arvioinnin mahdollisuudet motivoida oppijoiden oppimista
- asenteiden, mielenkiinnon ja arvojen merkityksen oppimiselle ja arvioinnille
- erityisryhmien (mm. erityisoppilaat, maahanmuuttajat) arviointia koskevia periaatteita
- oppilaiden osaamista koskevan pätevän näytön tärkeyden
- oppijoiden etnisestä taustasta, sukupuolesta ja sosioekonomisesta taustasta aiheutuvia vinoumia
- hyvien koulukoekysymyksiä ja -tehtävien luonnetta ja laatua
- avoimiin koekysymyksiin annettujen vastauksien pisteityisperiaatteita
- arvioinnin epäjohtonmukaisuuteen vaikuttavia tekijöitä
- tärkeisiin arviointeihin valmistautumiseen soveltuvia keinoja
- kunkin testin tai kansallisen kokeen kykyä aidosti kuvata annetun opetuksen tasoa.

Kaikenlaisessa arvioinnissa pitää olla kriteerit (ei oppilaiden keskinäistä vertailua), jokaisessa arvioinnissa kerätään jotain tietoa kohteesta (ilman dataa ei voi tehdä päätelmiä) ja arviointipäätelmän tulee aina perustua tietoon (ei ”pärstäkerroinarviointia”). Esimerkiksi sanallinen palaute (feedback) tai ohjaus (feedforward) edellyttää aina kriteereitä, ja sen antamisessa tarvitaan arvoitettavia tietoja, joita on dokumentoitu pätevästi.

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain¹ ja –asetuksen 2 mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

6.1.1 Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

Formatiivinen arviointi palvelee sinänsä oppimisprosessia, mutta sillä voi nähdä olevan myös summatiivista arviointia täydentävää välinearvoa. Formatiivinen arviointi tarkoittaa myös sitä, että opettaja katselemalla, kyselemällä, kuuntelemalla ja keskustelemalla saa arviointitietoa.

Formatiivinen arviointi tuottaa ajantasaista tietoa opiskelijan saavutuksista, jotta voidaan seurata opiskelijan edistymistä eli mitä opiskelija on oppinut tai ei ole oppinut sekä mitä opiskelija osaa ja ei osaa tehdä. Toisaalta formatiivinen arviointi tuottaa tietoa myös opettajalle opetuksen onnistuneisuudesta, jotta opettaja voi voidaan muokata opetusta ja opettaa uudelleen.

Formatiivisella arvioinnilla on oma tehtävänsä oppilaan oppimisessa: Jos summatiivinen arviointi (esim. päättöarviointi, jaksokoe) on siihenastista osaamista ja sen lopputulosta toteava, formatiivinen arviointi pyrkii kulkemaan oppijan tukena matkalla kohti pääteosaamista. Se antaa oppijalle askeleittain tietoa, miten hän edistyy oppimisessaan, mitä hän jo osaa ja missä tarvitsee vielä harjoitusta.

Formatiivista arviointia on kaikki arviointi, jonka suunnittelun ja käytännön painopisteenä on oppilaan oppimisen edistäminen. Formatiivisen arvioinnin avulla luodaan kohdennettuja oppimisen ja opettamisen tilaisuuksia, joissa välittyy sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Kohdennettuja oppimisen tilaisuuksia voidaan paikantaa joko formaalin tai informaalin arvioinnin avulla. Formaalisissa arvioinnissa käytetään erilaisia kokeita ja lomakkeita. Informaalia on kaikki tilanteet koulussa, joissa voidaan kerätä tietoa siitä millä tasolla oppilaan osaamisen on ja miten sitä voi parantaa. (Toivola 2019, 43.)

Jos oppilas ei osaa perustella miksi sai todistukseen arvosanan 8 niin formatiivisen arvioinnin jalkauttamisessa ei ole onnistuttu. Oppilaan ymmärrys ja asiantuntemus omasta arvioinnistaan näkyy silloin kun hän toteaa oman tasonsa olevan tällä hetkellä 8 ja tiedostaa mitä arvosanaan 9 vaaditaan.

Palaute

Palaute on lyhyesti määritellen tilanteesta ja suorituksesta tehdyn arvioinnin antamista tai saamista. Siitä tulee käydä ilmi, mikä on tavoite, missä oppija on tällä hetkellä ja miten hän voisi edetä tavoitteeseen.

Palautteen antaminen liittyy erityisesti formatiiviseen arviointiin. Palaute on kaiken oppimisen moottori; palaute on oppijan oikeus ja opettajan velvollisuus. Hyvän palautemekanismin elementit ovat

- selkeä kuvaus vaaditusta suoriutumisesta (oppiminen, työskentely ja käyttäytyminen)
- tieto oppilaan senhetkisestä suoriutumistasosta
- vertailu, joka tähtää tiedon tuottamiseen näiden kahden välisestä erosta ja tämän tiedon käyttö mahdollisen eron mahdolliseksi kiinnisaamiseksi.

Kaikki palaute ei ole oppimisen kannalta hyödyllistä. Kehuminen ja moittiminen ei ole palautetta vaan palkitsemista ja rankaisemista. Palaute ei ole kritiikkiä, se ei ole lista virheistä eikä ohjeita siitä, miten olisi pitänyt toimia. Palaute ei tarkoita suorituksen jälkeen annettavia neuvoja, palkkioita tai arvosanaa. Palaute on tietoa siitä kuinka oppilaalla menee suhteessa tavoitteisiin. Jos oppilaalle ei ole palautteen myötä saatua mahdollisuutta parantaa tulostaan, palautetta ei ole käytetty formatiivisessa merkityksessä. (kts. Toivola 2019, 55.) Palautteen pitää aktivoida oppilaan ajattelua ja suunnata oppilaan katse tulevaan eikä kohdistua oppilaiden keskinäiseen vertailuun tai summatiiviseen tuomioon annetusta toiminnasta. Palautteessa ei tule myöskään unohtaa tunteiden merkitystä ja positiivisen minäkuvan vaikutusta oppimismotivaatioon. (kts. Toivola 2019, 56.)

Palautteen ei ole tarkoitus jähmettää ihmistä sellaiseksi mitä on nyt, vaan auttaa näkemään mitä hän parhaimmillaan voisi olla. Hyvä palaute antaa mahdollisuuksia nähdä itsestään uusia puolia ja saada oivalluksia mihin suuntaan hän haluaa kehittyä. (kts.Toivola 2019. 56.) Palaute ei paranna suoritusta jos se on arvostelua ja arvosanojen antamista ilman tietoa siitä, miten suoritusta voidaan parantaa.

Kilpailuasetelmassa heikosti pärjäävät selittävät osaamattomuutta kyvyttömyydellä ja hyvin pärjäävät näkemällänsä vaivalla. Tehtäväorientoituneessa arvioinnissa oppilaille on mahdollisuus nähdä työn tekemiseen vaikutukset ja sen, että suoriutumiseen on mahdollista myös itse vaikuttaa.

Opettajien tulee huolehtia, että oppilaat saavat alusta lähtien oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta edistymisestä, joka sisältää myös tilanteen toteavaa realistista palautetta joko kirjallisesti tai/ja suullisesti.

Opettaja auttaa oppilasta hahmottamaan, mitä on tarkoitus oppia, mitä he ovat oppineet ja miten he voivat edistää oppimistaan. Palautteessa tulee kiinnittää huomiota oppilaan vahvuuksiin ja rohkaisun antamiseen myös prosessista eikä ainoastaan lopputuloksesta. Palaute on aina myös kehollista (ilmeet, eleet, ääni...) ja se voi olla kirjallista tai suullista.

Itsearviointin ja vertaispalautteen periaatteet

Ajatus itserviointista ja vertaispalautteesta kytkeytyy vahvasti itseohjautuvuuteen ja yhteisohjautuvuuden tukemiseen. Itsearviointissa ja vertaispalautteessa ei ole kyse osaamisen arvostelusta. Keskeistä on löytää ne ongelmat, joihin oppilas tarvitsee apua. Arvioinnissa kiinnitetään huomioita siihen mitä oppilas tekee ja mitä hän aikoo tehdä saavuttaakseen tavoitteensa.

Itsearviointi pohjautuu oppilaan oikeuteen asettaa tavoitteita oppimiselleen ja se keskittyy oppilaan valintojen pohdintaan suhteessa tavoitteisiin. Ne oppilaat, jotka ovat oppineet oppimaan, osaavat seurata omaa oppimisprosessiaan ja ovat tietoisia kriteereistä mitä osaamiselta vaaditaan. Kun oppilaat ymmärtävät arviointikriteerit niin he kokevat arvioinnin oikeudenmukaiseksi ja ymmärtävät millaista on eriomaisuuteen tähtäävä ajattelu ja miten erinomainen suoritus on saavutettavissa.(kts. Toivola 2019, 31-32.)

Itsearviointissa on kysymys oppilaan oikeudesta saada vaikuttaa omaan oppimisensa, työskentelynsä ja käyttäytymisen tavoitteiden asetteluun, oppimisprosessiin sekä tavoitteiden ja tulosten vertailuun.

Itsearviointiin liittyy kiinteästi reflektointi eli valmius pohdiskella omaa toimintaa sekä ohjata ja muuttaa sitä; miksi tein niin kuin tein ja miten voisin muuttaa toimintaani. Itsearviointi lisää itsetiedostusta ja syventää käsitystä arvioinnin merkityksestä, mutta oppilasta ei saa jättää oman arviointinsa varaan. Oppilaalla on aina oikeus aikuisen rakentavaan palautteeseen.

Itsearviointin oppimiseksi oppilaan tulisi kuitenkin arvioida omaa oppimistaan, työskentelyään ja käyttäytymistä säännöllisesti. Itsearviointin oppiminen edellyttää myös arviointikriteerin tulkinnan oppimista eli mitä kriteeri tarkoittaa käytännössä. Esim. monet työskentelyn kriteerit edellyttävät oppilaan tekemisen näkyväksi työskentelynsä, koska vastaavasti opettajan arviointi työskentelystä perustuu havainnoiteihin.

Itsearviointia ei opita hetkessä ja siksi sitä tulee opettaa ja siihen ohjata ensimmäisestä luokasta alkaen. Itsearviointi on tärkeä keino herättää oppilas passiivisuudesta ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, työskentelystään ja käyttäytymisestään.

Sallan kunnan perusopetuksessa itsearviointia toteutetaan vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa 1-2 luokilla luokkakohtaisesti ja 3-9 luokilla oppiainekohtaisesti opettajan päättämänä ajankohtana. Itsearviointi toteutetaan kirjallisesti itsearviointilomakkeilla tai vapaamuotoisesti itsearviointitehtävillä. Oppilas asettaa oppimiselleen, työskentelylleen ja käyttäytymiselle tavoitteita ja itsearvioi oppimistaan ja osaamistaan kirjallisesti.

Itsearviointia voidaan käyttää myös arviointikeskustelujen pohjana. Jokainen opettaja luo oman käytäntönsä miten ja milloin oppilas itsearvioi ja milloin ja miten toteutetaan arviointikeskustelu (vastavuoroinen dialogi), jossa oppilas itsearvioi ja opettaja antaa rakentavan palautteen. Itsearvioinnissa voidaan käyttää myös oppimiselle tärkeitä tunneilmapiiriä kuvaavia kuvia ja/tai luonteenvahvuuksia kuvaavia hahmoja.

Vertaispalaute on vertaisten välillä tapahtuvaa toimintaa. Tärkeintä vertaispalautteessa on toisen oppimisen tukeminen, ei sen arvosteleminen. Vertaispalautteen mahdollisuus perustuu sen yhteistoiminnallisuuteen; oppilaat voivat tukea toistensa oppimista, oppia toisiltaan onnistumisia/epäonnistumisia sekä oppia uusia asioita ja tekemisen tapoja. Alemmilla luokilla (1-4) annetaan myönteisestä palautetta ja osoitetaan miten monenlaisin tavoin jokainen voi onnistua työssään. Ylemmillä luokilla korostuu oppilaan antama ja saama rakentava palaute, tietoiseksi tuleminen omasta edistymisestään ja ymmärrys miten itse voi vaikuttaa oppimiseensa.

Vertaispalautetta tulee opettaa kuten itsearviointiakin ja arviointikriteerien avaaminen on tärkeää. Vertaispalautetta voi harjoitella aluksi jonkun ulkopuolisen henkilön tekemän tuotoksen ja toiminnan arvioinnilla. Vertaispalautteen vaikeudet eri ikävaiheissa tulee myös tiedostaa ja tuoda esille kaikille osallisille esim. ystävyyssuhteet voivat vaikuttaa palautteeseen.

Sallan kunnan perusopetuksessa vertaispalautetta käytetään kaikissa oppiaineissa seuraavilla käytännön pelisäännöillä:

- anna palautetta siitä mistä on sovittu esim. työskentelystä
- älä keskity virheisiin vaan anna palautetta onnistumisista
- perustele palautteesi esim. havainnoilla tai esimerkillä
- jos et ymmärrä saamaasi palautetta tai olet eri mieltä, pyydä täsmennystä
- ole avoin palautteelle
- älä arvioi henkilökohtaisia ominaisuuksia.

6.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetus-suunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan luku-vuositolodistus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Luku-vuositolodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetus-suunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetus-suunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoittei-

siin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päätösarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.

Opettajan tulee dokumentoida arvoinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päätösarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päätösarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen. Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin.

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen. Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mah-

dollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointimenetelmien vaihtelemisen ydinperustelu on, että eri menetelmät mahdollistavat oppijoille erilaisia osaamisen esittämisen tapoja, mitä myös opetussuunnitelman perusteissa pidetään tärkeänä. Pitäytyminen yhteen menetelmään, esimerkiksi juuri kirjallisiin kokeisiin, jättää piiloon paljon yksilöllistä osaamista (esim. oppilas jolla on lukivaikeuksia, ei voi menestyä kirjallisessa kokeessa parhaalla mahdollisella tavalla), mikä vaarantaa oppimismotivaatiota.

Arviointi ylipäättään voi aiheuttaa psykososiaalisia haittavaikutuksia (jännitys, stressi, pelot) ja jos arviointi keskittyy liikaa vain kognitiivisiin suorituksiin niin se voi johtaa opettajan muun palautteen ja luokkahuoneseurannan vähenemiseen, kun ”totuuden” ajatellaan paljastuvan kokeista. Kun opettajan käyttää monipuolisia menetelmiä ja antaa oppilaalle palautetta menetelmillä saadusta tiedosta, niin hän huomioi ja uskoo oppilaan kehityskelpoisuuteen antamalla palautetta.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin. Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

Oppimisen tavoite- ja kriteeriperusteisuus

Voit saavuttaa tavoitteesi, toteuttaa parhaat unelmasi ja päästä sinne, minne haluat vain silloin kun tiedät mikä tavoitteesi on. (Norman Vincent Pael.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2004, 2014) mukaan oppijoita ei tule normiperusteisesti verrata arvioinnissa toisiinsa, vaan punnita heidän edistymistään tavoitteiden suhteen kriteerien

	<i>Minne oppilas on menossa</i>	<i>Missä oppilas on tällä hetkellä</i>	<i>Miten oppilas pääsee sinne minne on menossa</i>	<i>Minne oppilas pääsi</i>
<i>Opettaja</i>	<i>Tavoitteiden ja kriteerien ymmärtäminen ja selventäminen oppilaille</i>	<i>Tiedon hankkiminen erilaisilla formaaleilla ja informaaleilla menetelmillä</i>	<i>Oppimista eteenvievän palautteen antaminen</i>	<i>Osaamisen tason arviointi erilaisilla menetelmillä</i>
<i>Oppilas</i>	<i>Tavoitteiden ja kriteerien ymmärtäminen omaa oppimista ohjaavina, motivoivina, kehittävinä ja toteavina asioina</i>	<i>Oman oppimisen ja osaamisen tilanteen toteaminen</i>	<i>Oman oppimisen suuntaaminen tavoitteiden suunnassa kriteerit tiedostaen Oppilaan työskentely.</i>	<i>Osaamisen tason toteaminen itsearviointina</i>

Taulukko: Tavoitteiden, opetuksen, oppimisen ja arvioinnin suhde

avulla. Niiden pysymistä arvioinnin keskiössä tuetaan ainekohtaisilla, joissain tapauksissa varsin yksityiskohtaisilla kriteereillä esim. arvosanaan 8 oikeuttava osaaminen.

Arvioinnista puhuttaessa on aina tärkeää pitää mielessä sen tavoite- ja kriteeriperusteisuus. Jotta arviointi on reilua ja oikeudenmukaista niin oppijaa ei tule arvioida jostain muusta kuin mitä on asetettu tavoitteeksi. Kriteeriperusteisen arvioinnin periaatteena on, että opiskelijaa ei arvioida suhteessa muiden suorituksiin vaan sen perusteella kuinka hyvin suoritus vastaa ennalta määriteltäviä kriteerejä. Kriteerit ovat tavoitteista operationalisoituja arvioinnin välineitä. Asetetut tavoitteet ovat niitä, joissa onnistumista tai joiden saavuttamista kriteereiden avulla mitataan tai arvioidaan.

Etukäteen määritellyt tavoitteet ja niihin perustuvat kriteerit tekevät arvioinnista läpinäkyvämpää ja ymmärrettävämpää. Tavoitteet ja kriteerit tulee olla oppijalla tiedossa etukäteen ja siten oppilas kokee myös arvioinnin oikeudenmukaisena. Arviointikriteerien haasteena on, että niiden tulee kuvata riittävän konkreettisesti miten asetettuja tavoitteita arvioidaan. Tavoitteiden avoimuus antaa oppilaalle mahdollisuuden myös itsearvioida omaa oppimistaan ja osaamistaan ja asettaa tavoitteita itselleen.

Tarkasti asetut ja haastavat tavoitteet mahdollistavat huomattavasti parempia tuloksia kuin epämääräiset tavoitteet. Tarkasti asetetun tavoitteen myötä oppilas tiedostaa mitä häneltä odotetaan ja mahdollisuus tyytyä epämääräiseen ”riittävän hyvä” poistuu. Avoin ja haastava tavoite saa ponnistelemaan enemmän, yrittämään kauemmin ja käyttämään tehokkaampia strategioita tavoitteeseen pääsemiseksi. (kts. Kallio 2016, 121.)

Haastavien tavoitteiden saavuttamisessa oppilas tarvitsee sinnikkyyttä, jonka avulla oppilas pystyy jatkamaan ponnistelemista silloin kun tavoitteeseen pääsy tuntuu ylivoimaiselta. Toisaalta avoimet tavoitteet ja kriteerit ohjaavat oppilasta ja mahdollistavat tilanteen arvioinnin. Tavoitteen saavuttamiseen vaikuttaa suhtautuuko tavoitteeseen tulen paremmaksi- asenteella vai olen hyvä- asenteella. Kun fokus on omassa kehittämisessä niin myös avun pyytäminen opettajalta tai kavereilta on helpompaa. Painopiste siirtyy hyvän todistamisesta oppimiseen, mikä tekee vaikeiden tavoitteiden saavuttamisen mahdolliseksi. (kts. Kallio 2016, 122-123.)

Itse asetettu tavoite palvelee parhaiten oppilasta itseään ja hänen omia pyrkimyksiään. Se ruokkii sisäistä motivaatiota, joka johtaa suurempaan iloon, sinnikkyuteen, luovuuteen ja parempaan suoriutumiseen. Oppilaat tarvitsevat sekä pidemmän aikavälin tavoitteita kuin lyhyen aikavälin konkreettisia tässä ja nyt tavoitteita. Osatavoitteet ovat merkittäviä itseluottamuksen, toivon, optimismin ja sinnikkyuden lisääjiä. (kts. Kallio 2016, 133.)

Tavoitteiden saavuttamista tukee tavoitteiden näkyvyyden lisäksi tavoitteiden ja kriteereiden suuntaiset oppimis- ja arviointitehtävät. Tavoitteiden suuntaa eteneminen kulkee sykleinä, jotka muodostuvat seuraavista vaiheista: tavoitteseen tutustuminen ja itsearviointi suhteessa kriteereihin, työskentely, itsearviointi ja muu arviointi, työskentely...

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytännöissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

Oppilaan kehityslukukausi ei ole sama kuin koulun opetuksen aika ja ohjelma. Opettajalla on merkittävä rooli tulen paremmaksi- asenteen kehittämässä. Oleellista on kaiken vertailun ja tuloksiin perustuvan arvioinnin poisjättäminen. Tilalla tulee olla prosessin, oppimisen ja kehittymisen arviointi.

Toisaalta ei saa liikaa juuttua ennalta tavoitteeksi asetettuun, koska silloin saatetaan ohittaa oppijan kasvun kannalta tärkeitä tarpeita ja tavoitteita. Lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysprosessit eivät ole yksioikoisesti ennakoitavissa, ja toisinaan oppimistulos voi olla tärkeä ja tavoitteet ohittava tai ylittävä "sivusaavutus", josta oppijan tulee saada positiivista palautetta.

Sallan kunnan perusopetuksessa opettajat laativat lukuvuosisuunnitelman tulevaksi lukuvuodeksi elokuun loppuun mennessä. Suunnitelmassa on oppiaineiden, osaamisen, oppimisen ja arvioinnin asioita.

6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarviointinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoittealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä arviointikriteerejä.

Oppilaan oppimisen, osaamisen, opetuksen ja arvioinnin suhteesta

Perusopetuksen opetussuunnitelma perustuu oppimiskäsitykseen jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija, joka oppii asettamaan itselleen tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia. Opetussuunnitelman mukaan oppilasta tulee kannustaa luottamaan itseensä ja ottamaan vastuuta opiskelun suunnittelusta, tavoitteiden asettamisesta ja työskentelyprosessin arvioinnista.

Arviointi ohjaa vahvasti oppilaiden oppimista. Arvioinnin luotettavuuden kannalta on oleellista miettiä mitaammeko sitä mitä arvostamme vai sitä mitä on helppo mitata tai mitä on ylipäättään mahdollista mitata opetusjakson loppuessa jos opettaja alkaa pohtia oppimisen tai osaamisen arviointia vasta siinä vaiheessa. Arviointi on eettisesti vahvalla pohjalla silloin kun se on kriteeriperusteista ja auttaa oppilasta saavuttamaan tavoitteensa, ottamaan vastuuta omasta oppimisesta, ohjaamaan omaa oppimista ja näkemään myös luokkatoverit oppimisen kannalta merkityksellisinä. Arvioinnilla on autettava oppilasta uskomaan omaan kyvykkyteen oppia.

Oppijoiden arviointiosaamisen haasteena on se, että vaikka opettaja antaisi hyvää, kohdennettua palautetta, niin oppija ei ota sitä vastaan ja työskentele oppimisensa parantamiseksi ja kehitystä ei tapahdu. Oppijalta siis odotetaan kuuntelemista ja aktiivista kyselemistä, keskittymistä tehtäviinsä, itsearviointia – toisin sanoen omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamisen harjoittelua – ja myös palautteen antamista opiskelukavereille.

Arviointi sellaisenaan on oppijoiden enemmistölle tärkeä. Arvosanat kiinnostavat heitä, ja useimmat haluavat onnistua arviointitilanteissa. Erilaiset lukuvuositodistukset ovat oppijoille merkityksellisiä suoria viestejä koulussa menestymisestä, ja niihin liittyy myös vahvoja sosiaalisia palkkioita tai/ ja myös sanktioita esimerkiksi ystävilta, kotiväeltä ja sukulaisilta.

Arviointi tarkoittaa sananmukaisesti arvon antamista. Kun opettaja kokoaa prosessi- tai päätekäyttämistietoa oppijoistaan, pelkkä tiedonkeruu ei ole vielä arviointia. Arvioinniksi se muuttuu vasta, kun hän arvottaa tiedon eli tekee päätelmiä, mitä havainnot esimerkiksi historian hallinnasta merkitsevät arvosanan antamisen tai seuraavan työperiodin kannalta. Opettaja tekee arvoperustaista punnintaa.

Oppimisella tarkoitetaan vuorovaikutteista prosessia, jossa oppilas käyttää saamiaan kokemuksia niin että hänen tiedoissaan, taidoissaan ja asenteissaan tapahtuu pysyviä muutoksia. Oppimisen tuloksena on osaaminen. Opiskelu tarkoittaa tavoitteellista ja päämäärätietoista tietojen ja taitojen hankkimista. Opetuksella pyritään saamaan aikaa oppimista.

6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa formatiivista ja summatiivista arviointia. Oppilaalle opetetaan ja oppilaan on tärkeä oppia työskentelyn taitoja oppimisprosessin aikana. Palautteen antaminen työskentelystä tulee huomioida osana formatiivista arviointia. Summatiivisessa arvioinnissa arviointimenetelmien tulee arvioida myös työskentelyä.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Sallan kunnan perusopetuksessa työskentelyn arvioinnin kriteereitä on täsmennetty perusteiden esittämistä seuraavasti:

Taito työskennellä itsenäisesti

Taito työskennellä rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Taito säädellä omaa työskentelyään

- taito huolehtia työskentelyvälineistään
- taito huolehtia tehtävistä

Taito arvioida omaa työskentelyään

- taito ottaa palautetta vastaan
- taito reflektoida omaa työskentelyään (miksi toimii niin kuin toimii)

Taito toimia vastuullisesti

- taito suunnitella omaa työtään
- taito ryhtyä työhön ja aloittaa työ
- taito keskittyä työhön
- taito saattaa loppuun työ

Taito toimia parhaansa yrittäen

	Oppilas osaa itsenäisesti				Oppilas osaa vuorovaikutuksessa			
	Taito säädellä omaa työskentelyä	Taito arvioida omaa työskentelyä	Taito toimia vastuullisesti	Taito toimia parhaansa yrittäen	Taito säädellä omaa työskentelyä	Taito arvioida omaa työskentelyä	Taito toimia vastuullisesti	Taito toimia parhaansa yrittäen
Erinomainen = oma-aloitteinen								
Hyvä = itsenäinen								
Tyydyttävä = ohjattava								
Välttävä = tuettava								

Taulukko 4: Sallan kunnan perusopetuksen työskentelyn arvioinnin kriteerit.

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja **paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin**. Sallan kunnassa työskentelyn tavoitteet ja kriteerit on kuvattu taulukossa vuosiluokille 1-9. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

6.5 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Arviointi	Asiallinen käyttäytyminen ja hyvät tavat	Muiden ihmisten huomioon ottaminen	Ympäristön huomioon ottaminen	Pelissäntöjen noudattaminen
Erinomainen (9-10) Ymmärtää-taso	<i>Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Osaa toimia tilanteeseen sopivalla tavalla. Kielenkäyttö asiallista ja kohtelista. Luotettava, rehellinen ja oikeudenmukainen.</i>	<i>Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Edistää työrauhaa ja rakentaa myönteistä ilmapiiriä.</i>	<i>Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Huolehtii yhteisestä omaisuudesta ja ympäristöstä.</i>	<i>Osaa oma-aloitteisesti ja itsenäisesti. Noudattaa toiset huomioiden ja pelisääntöjen merkityksen ymmärtäen.</i>
Hyvä (8) Taitaa-taso	<i>Osaa itsenäisesti. Kielenkäyttö asiallista. Käyttäytyy moitteettomasti.</i>	<i>Osaa itsenäisesti. Antaa työrauhan ja työskentelee kaikkien kanssa.</i>	<i>Osaa itsenäisesti. Huolehtii omasta työympäristöstään.</i>	<i>Osaa itsenäisesti. Noudattaa pelisääntöjä.</i>
Tyydyttävä (7) Tietää-taso	<i>Osaa ohjattuna. Ajoittain epäasiallista kielenkäyttöä ja/tai käyttäytymistä.</i>	<i>Osaa ohjattuna. Häiritsee työrauhaa ajoittain. Yhteistyö kaikkien kanssa ei onnistu.</i>	<i>Osaa ohjattuna. On välinpitämätön.</i>	<i>Osaa ohjattuna. Rikkoo pelisääntöjä vaikka tietää ja ymmärtää ne.</i>
Välttävä (5-6) Tuettu-taso	<i>Osaa tuettuna. Kielenkäytössä ja käytöksessä epäasiallisuutta, röyhkeyttä tai ylimielisyyttä.</i>	<i>Osaa tuettuna. Muiden ihmisten häirintää ja kiusaamista.</i>	<i>Osaa tuettuna. Sotkemista ja rikkomista.</i>	<i>Osaa tuettuna. Rikkoo pelisääntöjä. Aiheuttaa toiminnallaan vaaratilanteista tai/ja vahingoittaa toisia.</i>

Taulukko 2. Sallan kunnan perusopetuksen käyttäytymisen arvioinnin kriteerit

Käyttäytymiselle asettavat tavoitteet

Arviointi kohdistuu siihen miten asiallisesti ja hyviä tapoja noudattaen oppilas käyttäytyy, kuinka hän ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä miten hän noudattaa yhteisesti sovittuja pelisääntöjä.

Arviointimenetelmät

- *opettajan havainnointi ja palaute käyttäytymisestä*
- *opettajan kirjaukset käyttäytymisen arvioinnin kriteerien mukaisesti*
- *oppilaan itsearviointi*
- *vertaispalaute*
- *arviointikeskustelut*

Milloin arvioidaan ja kuka arvioi

- *sanallisesti opintojen aikana*
- *numeerisesti luokilla 4- 9 vähintään kerran lukukauden päättyessä*
- *päätösarvioinnissa käyttäytymistä ei arvioida.*

6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä.

Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Sallan kunnan perusopetuksessa järjestetään oppilaalle mahdollisuus erillisiin näyttöihin tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärään osa-alueet, joiden hyväksytyt suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. **Paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa.** Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyä lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.

Sallan kunnan perusopetuksessa päätetään tapaus- ja tilannekohtaisesti opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksyttävästi on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa.

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat oppiaineet ja valinnaisaineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntutkimustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty- merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana. *Sallan kunnan perusopetuksessa tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1-3 sanallisesti.*

6.8. Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päätötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaille, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Pareman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty.

Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain. Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntutkimustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä 16 tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty- merkinnällä. **Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.**

Sallan kunnan perusopetuksessa kahden vuosiviikkotunnin aineita ovat kotitalous, kuvataide, liikunta, tekninen työ, tekstiilityö, tietotekniikka ja B2-kieli (saksa tai venäjä). Yhden vuosiviikkotunnin oppiaineita ovat perusatk, digitaalinen media ja luovasti. Yhteisiin oppiaineeseen korottavasti vaikuttavia yhden vuosiviikkotunnin oppiaineita ovat ilmaisutaito (äidinkieli), raataan ruotsiksi (ruotsi), musiikki (musiikki) ja keramiikka (kuvataide).

6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden 16 Perusopetuslaki 18 § 1 mom. 12 suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskeleman kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta. Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos oppilas on luvottomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksytyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetus suunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

6.11 Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli. Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen

arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

Sallan kunnan perusopetuksessa vuosiluokilla 1-3 arviointi on sanallista ja vuosiluokilla 4-9 numeerista.

6.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikyöpykieli. Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa - arvio oppilaan käyttäytymisestä

- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen - perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3 Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus. Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Sallan kunnan perusopetuksessa välitodistus annetaan joulukuussa lukukauden päättyessä.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita - maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun. Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita - maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opintoohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa - suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina. Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylypykieli.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/ elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista. Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistukseen sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee

merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Sallan kunnan perusopetuksen paikallisesti päätettävät arvioinnissa on kirjattu kursiivilla perustetekstiin.

Lähteet

Atjonen Päivi (2019): Arviointi oppimisen ja pedagogisen kehittämisen välineenä. Teoksessa: KARVI (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus) ”Että tietää missä on menossa” Oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Myös verkkojulkaisuna.

Kallio Jenni (2016): Opettämisen vallankumous. Opettajasta elinikäisen oppimisen valmentajaksi. Tietosanoma.

Toivola Marika (2019): Käänteinen arviointi. Edita.

Liite 1. ESIMERKIT TODISTUSMERKINNÖISTÄ

LUKUVUOSITODISTUS 6. VUOSILUOKKA

Opetuksen järjestäjän ja koulun nimi

Oppilaan nimi ja syntymäaika

Todistuksen antamispäivä

Oppilaan opinto-ohjelma	Laajuus	Arvio
Äidinkieli ja kirjallisuus		
Suomen kieli ja kirjallisuus	x vvt	8
Toinen kotimainen kieli		
Ruotsi (B1- oppimäärä)	x vvt	7
Vieras kieli		
Englanti (A1-oppimäärä)	x vvt	10
Ranska (A2-oppimäärä)	x vvt	8
Matematiikka	x vvt	7*
Ympäristöoppi	x vvt	5
Uskonto/elämänkatsomustieto	x vvt	7
Historia	x vvt	9
Yhteiskuntaoppi	x vvt	10
Musiikki	x vvt	6
Bändisoittaminen	1 vvt	hyväksytty
Kuvataide	x vvt	8
Kuvataiteen syventävä valinnainen	2 vvt	7
Käsityö	x vvt	9
Liikunta	x vvt	10
Soveltavat valinnaiset aineet		
Tieto- ja viestintäteknologia	1 vvt	hyväksytty
Draama	1 vvt	hyväksytty
Käyttäytyminen	9	

Lisätietoja:

Oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilas on opiskellut A-ruotsia kielikylpykielenä kaksikielisessä opetuksessa/Oppilas on opiskellut A-englantia kohdekielenä kaksikielisessä opetuksessa.

Koulun opetuskieli

Oppilas siirtyy x vuosiluokalle.

Perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko

Todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen

Opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus

PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖTODISTUS

Opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
Oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
Todistuksen antamispäivä

Oppilaan opinto-ohjelma	Laajuus	Arvio
Äidinkieli ja kirjallisuus		
Suomen kieli ja kirjallisuus	x vvt	9 kiitettävä
Toinen kotimainen kieli		
Ruotsi (B1- oppimäärä)	x vvt	8 hyvä
Vieras kieli		
Englanti (A1-oppimäärä)	x vvt	10 erinomainen
Ranska (A2-oppimäärä)	x vvt	8 hyvä
Matematiikka	x vvt	9 kiitettävä
Maantieto	x vvt	5 välttävä
Biologia	x vvt	6 kohtalainen*
Fysiikka	x vvt	6 kohtalainen
Kemia	x vvt	7 tyydyttävä
Terveystieto	x vvt	9 kiitettävä
Uskonto/elämänkatsomustieto	x vvt	8 hyvä
Historia	x vvt	7 tyydyttävä
Yhteiskuntaoppi	x vvt	8 hyvä
Musiikki	x vvt	10 erinomainen
Bändisoittaminen	1 vvt	hyväksytty
Kuvataide	x vvt	9 kiitettävä
Kuvataiteen syventävä valinnainen	2 vvt	8 hyvä
Käsityö	x vvt	7 tyydyttävä
Liikunta	x vvt	10 erinomainen
Kotitalous	x vvt	9 kiitettävä
Soveltavat valinnaiset aineet		
Tieto- ja viestintäteknologia	1 vvt	hyväksytty
Kestävä kehitys	1 vvt	hyväksytty
Draama	1 vvt	osallistunut

Oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista.

Lisätietoja:

Oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilas on opiskellut A-ruotsia kielikylypykielenä kaksikielisessä opetuksessa/Oppilas on opiskellut A-englantia kohdekielenä kaksikielisessä opetuksessa.

Koulun opetuskieli

Perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko

Todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Rehtorin allekirjoitus

